

Nr 42.

Ankom till riksdagens kansli den 2 juni 1936 kl. 9 f. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ändrad lydelse av §§ 1, 3, 4 och 5 tryckfrihetsförordningen m. m. ävensom i ämnet väckta motioner.

Till konstitutionsutskottets handläggning hava båda kamrarna den 17 april 1936 hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 235, däri Kungl. Maj:t till riksdagens prövning i grundlagsenlig ordning framlagt förslag till ändrad lydelse av §§ 1, 3, 4 och 5 tryckfrihetsförordningen och till övergångsstadgande.

Då utskottet framdeles vill yttra sig rörande förslaget till ändrad lydelse av § 3 tryckfrihetsförordningen, har förslaget i återstående delar nu behandlats.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för propositionen, får utskottet hänvisa till det vid densamma fogade utdraget av statsrådsprotokollet över justitiedepartementensärenden den 9 april 1936.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehåft följande väckta motioner:

inom första kammaren
nr 274 av herr *Bergman m. fl.*,
nr 426 av herr *Fredrik Ström*, och
nr 427 av herr *Lindhagen*; ävensom

inom andra kammaren
nr 571 av herrar *Åqvist* och *Österström*.

I de likalydande motionerna I: 274 och II: 571 yrkas i enlighet med förslag av kommittén för utredning rörande åtgärder mot statsfientlig verksamhet, såvitt nu är ifråga, att chefens för justitiedepartementet åliggande med avseende å tryckfrihetens övervakning måtte överflyttas till justitiekanslern, att kvarstadsbestämmelserna måtte ändras rörande flygblad och skrifter som utdelas utan vederlag, vilka förslag dock icke utformats i lagtext, samt att riksdagen måtte för sin del såsom vilande antaga följande förslag till ändring i vissa delar av §§ 1, 4 och 5 tryckfrihetsförordningen:

§ 1.

4:o. Å varje nummer eller häfte av periodisk skrift skall utsättas namnet å den, som har inseende över skriftens utgivning och äger bestämma dess

innehåll (*utgivare*). Försummas det, böte boktryckaren från och med tjugufem till och med tvåhundra riksdaler.

Utgivare av periodiska skrifter må endast den vara, som är i riket bosatt svensk medborgare, är myndig samt icke är ådömd påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen eller förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas. Är utgivare icke, jämlikt vad nu är sagt, behörig, böte såväl utgivaren som förläggaren och boktryckaren, den sistnämnde där han ägt vetskap om förhållandet, från och med femtio till och med femhundra riksdaler.

Uppgives å periodiska skrifter för skens skull såsom utgivare annan person än den verkliga utgivaren, skola såväl den verkliga utgivaren som ock den uppgivne ävensom förläggaren, de sistnämnda där uppgiften tillkommit med deras vetskap, straffas med böter från och med femtio till och med femhundra riksdaler. Har skriftens innehåll förklarats brottsligt, må straffet kunna höjas till fängelse i högst sex månader.

Är utgivare genom sjukdom, bortresa eller annat tillfälligt förfall hindrad att utöva sin befattning, må å den periodiska skriften jämte hans namn kunna angivas namnet å den, som i egenskap av hans ställföreträdare under tiden har inseende över skriftens utgivning och äger bestämma dess innehåll. Har hindret fortvarat mera än två månader, skall uppgift, som nu är sagt, alltid äga rum. Försummas det, böte ställföreträdaren ävensom förläggaren från och med tjugufem till och med tvåhundra riksdaler. Vad i andra och tredje styckena här ovan är sagt om utgivare skall äga motsvarande tillämpning i fråga om ställföreträdare för honom.

Innan första numret av en periodisk tidskrift utgives, skall utgivaren till justitiekansleren mot bevis avlämna skriftlig anmälan, innehållande uppgift å skriftens titel och tryckningsort samt utgivarens namn. Sker förändring i något av dessa hänseenden, skall förändringen ofördröjligen anmälas på sätt nu är nämnt. Har anmälan, som nu är sagt, icke skett i behörig tid, böte såväl utgivaren som boktryckaren för varje gång åtal sker från och med tjugufem till och med tvåhundra riksdaler.

7:o. Den — — — är. Utgivare av periodiska skrifter — — — iakttagna.

Fullgöres i fråga om periodiska skrifter utgivarens åligganden av annan person än den, som utsatts å skriften såsom utgivare eller ställföreträdare, svare den verkliga utgivaren för innehållet däri.

Finnes ej behörig utgivare eller kan det ej visas vem han är, vare förläggaren ansvarig. Finnes ej särskild förläggare eller kan det ej visas vem han är, eller var förläggaren, vid den tid då skriften utgavs, i anseende till ålder eller sinnesbeskaffenhet sådan, att ansvar enligt lag ej kan honom ådömas, eller var han vid den tiden icke bosatt i riket och kan han i sistnämnda fall ej heller, då ansvaret göres gällande, här i riket anträffas, svare boktryckaren.

Utövas under tillfälligt förhinder för utgivaren hans befattning av ställföreträdare, vars namn är eller jämlikt 4 mom. fjärde stycket bort vara ut-

satt å skriften, vare i fråga om ansvar för innehållet ställföreträdaren ansedd såsom utgivare.

Saknar utgivare av periodisk skrift tillgång till betalning av skadestånd eller rättegångskostnad, som i anledning av åtal för tryckt skrifs innehåll honom ådömts, vare skriftens förläggare för betalningen därav ansvarig.

8:o. Vid — — — tillkännagiver. Angår rättegången periodisk skrift, må den instämmas, som enligt förenämnda regler svarar för skriftens innehåll. Domaren — — — inkalla.

Skulle — — — böter.

Har — — — år.

9:o. Utsätter någon å annan skrift än periodisk skrift bedrägligt — — — är.

§ 4.

2:o. I — — — ombud. Boktryckare, som denna föreskrift uraktlåter, vare förfallen till böter från och med femtio till och med femhundra riksdaler eller fängelse i högst sex månader.

7:o. Utgivare av periodiska skrifter, vilka — — — pliktas.

§ 5.

11:o. Angripas, uti av trycket utkomna skrifter, enskilda personer, en eller flera, och det ej sker i och för deras ämbete eller tjänst eller för förhållande utom ämbetet eller tjänsten av beskaffenhet att den kränkte därigenom kan anses ovärdig det förtroende och den aktning, som ämbetets eller tjänstens behöriga utövning kräver, därom — — — verkställas.

Övergångsstadgande.

Enligt äldre lag gjord anmälan om utgivande av periodisk skrift gälle endast för tiden intill utgången av år . Innan därefter något nytt nummer av skriften utkommer, skall anmälan göras enligt 1 § 4 mom. Sådan anmälan må göras redan under

Äldre lags bestämmelser om vem som är för tryckt skrifs innehåll ansvarig och om den ordning, vari ansvarigheten må fastställas, skola, jämväl efter det av riksdagen antagna ändringar härutinnan blivit gällande, tillämpas i fråga om skrift, som dessförinnan utgivits.

I motionen I: 426 hemställes — vid det förhållandet att då det kan befaras att rättens ledamöter som skola utse den i propositionen föreslagna jurykåren icke alltid äga den allsidiga personalkänedom inom olika samhällsgrupper, som erfordras för ett allsidigt val av jurykår, det synes böra stadgas att

rätten skall före valet insända förslag till dylika för juryuppdrag lämpliga personer hos i orten verksamma yrkesföreningar och yrkessammanslutningar eller, om detta visar sig vara otjänligt, hos härför lämpade kommunala myndigheter — att riksdagen vid prövning av propositionen måtte beakta vad i motionen anförts.

I motionen I: 427 föreslås, att riksdagen ville:

A) efter konstitutionsutskottets formulering besluta sådan ändring i gällande tryckfrihetsförordning och propositionens förslag, att tryckfrihetsmålen överflyttas till allmänna domstolarna att handläggas enligt vanlig rättegångsordning; eller om detta ej bifalles:

B) besluta att propositionen ändras så att

1) tryckfrihetsmål gå till domstol i vanlig ordning så snart någondera parten påfordrar det;

2) parternas rätt att omedelbart nämna jurymän helt utgår;

3) någon för valmännen bindande åldersgräns för val till juryman likaledes utgår i lagen;

C) — om den erforderliga formuleringen av de under A) och B) äskade ändringarna ej medhinnas — med avslag å propositionen begära nytt förslag med iakttagande av vad under A) och B) sägs;

D) besluta eller hos Kungl. Maj:t begära lagföreskrifter, varigenom efter förebild av norsk och dansk förlikningsdomstol eller den svenska pressens opinionsnämnd inrätta en förliknings- eller hedersdomstol vid sidan av det stadgade allmänna domstolsförfarandet.

Beträffande motiveringen för motionerna får utskottet hänvisa till desamma.

Historik. I § 86 regeringsformen angives vad med tryckfrihet förstås. Genom denna paragraf har varje svensk man tillförsäkrats rättighet att, utan några av den offentliga makten i förväg lagda hinder, utgiva skrifter, att sedermera endast inför laglig domstol kunna tilltalas för deras innehåll och att icke i annat fall kunna därför straffas, än om detta innehåll strider emot tydlig lag, given att bevara allmänt lugn, utan att återhålla allmän upplysning. Tillämpning av den sålunda stadgade tryckfriheten regleras av nu gällande tryckfrihetsförordning, dagtecknad den 16 juli 1812.

Tryckfrihetsförordningens bestämmelser avse sålunda icke blott att säkerställa tryckfriheten utan också att reglera frågan om ansvar för utgiven skrifts innehåll och processen angående tryckfrihetsbrott, varjämte där finnas ordningsföreskrifter beträffande rätten att idka tryckeri- och bokhandelsrörelse samt i samband med de processuella bestämmelserna regler angående kvarstad å tryckt skrift.

Tryckfrihetsförordningens stadganden om processen i tryckfrihetsmål avvika som bekant i flera avseenden från de för brottmål i allmänhet gällande reglerna. I fråga om mål som röra ansvar för tryckt skrifts innehåll, de egentliga tryckfrihetsmålen, äro olikheterna i förhållande till den vanliga processordningen högst betydande. Den för dessa mål föreskrivna special-

processen kännetecknas främst därav att vid målens avdömande medverkar en jury, bestående av tre av domstolen samt sex av parterna utsedda personer, åt vilken överlämnas att avgöra frågan huruvida den åtalade skriften är brottslig. Beträffande övriga tryckfrihetsmål — avseende brott mot anonymitetsreglerna, mot förbud att publicera vissa handlingar, mot skyldighet att anmäla anläggning av tryckeri eller att avlämna gransknings- och biblioteksexemplar o. s. v. — gäller att vissa av dem handläggas vid domstol utan jurys medverkan, medan åter andra, de s. k. ordningsmålen, avdömas i administrativ ordning av chefen för justitiedepartementet men med rätt för den pliktfulla att genom besvär draga saken inför högsta domstolen.

Tryckfrihetsförordningens bestämmelser hava efter dess tillkomst undergått flera ändringar, därav åtskilliga av icke oväsentlig betydelse. Genom dessa ändringar har tryckfrihetsförordningen, vars uppställning från början varit föga överskådlig, blivit i formellt avseende än mera otillfredsställande. Vid flera tillfällen har även gjorts försök att omarbota densamma både i formellt avseende och beträffande dess sakliga innehåll. Av större betydelse torde därvid hava varit de vid 1871 och 1872 års riksdagar av konstitutionsutskottet i memorial nr 7 resp. nr 6 framlagda förslag till ny tryckfrihetsförordning. Dessa förslag voro i yttre måtto väsentligt avvikande från gällande tryckfrihetsförordning. Det sakliga innehållet i förslagen innebar däremot icke några genomgripande förändringar. Förslagen vunno icke riksdagens bifall. Ett av Kungl. Maj:t i proposition (nr 21) till 1887 års första riksdag framlagt förslag till ny tryckfrihetsförordning blev på grund av mel-lankommande riksdagsupplösning icke behandlat av riksdagen.

Sedan riksdagarna åren 1902 och 1908 begärt revision i skilda hänseenden av tryckfrihetsförordningens bestämmelser, bland andra de som röra juryns organisation, tillkallade Kungl. Maj:t under år 1909 kommitterade för att biträda med revision av tryckfrihetsförordningen. De kommitterade avgåvo den 20 december 1912 betänkande med förslag till 'tryckfrihetsordning'. Detta förslag utgjorde, i likhet med de nyss omnämnda, i formellt hänseende en fullständig omarbetning av tryckfrihetsförordningen men innebar dock i sak större förändringar endast på vissa mera begränsade områden. Bland annat föreslogs en omläggning av grunderna för juryns organisation. Juryledamöterna skulle enligt förslaget i varje mål uttagas genom lottning ur en på förhand befintlig, av domstolen för viss tidsperiod utsedd jurykår. I samband härmed föreslogs en koncentration av rättsskipningen i de viktigare tryckfrihetsmålen till rådhusrätterna i residensstäderna och städer med tjugutusen invånare eller däröver. Förslaget blev icke lagt till grund för proposition till riksdagen.

Ehuru tryckfrihetsförordningen erkänts vara behäftad med betydande brister, hava dock sålunda alla förslag att ersätta densamma med en ny lag avvisats. Orsaken härtill torde bland annat hava varit att på grundval av tryckfrihetsförordningens bestämmelser, vilka i flera avseenden äro oklara, utbildat sig en rättstillämpning, som man icke velat rubba och som befarats kunna äventyras vid införande av en formellt helt nyredigerad tryckfrihetsförordning. I de fall där sakliga ändringar varit påkallade hava vid flera tillfällen partiella reformer av bestämmelserna genomförts. I avse-

ende å tryckfrihetsprocessen har i anledning av propositionen nr 80 till 1931 års riksdag angående huvudgrunderna för en rättegångsreform väckts motioner, däri yrkats bland annat, att utredning borde verkställas och förslag framläggas rörande överflyttande av tryckfrihetsmålen till de allmänna domstolarna, varvid dock såväl i underrätt som överrätt nämnd borde medverka. Särskilda utskottet fann i sitt av riksdagen i denna del godkända utlåtande nr 1, att starka skäl kunde anföras för en reform av rättegångsförfarandet i tryckfrihetsmål, då den nu tillämpade ordningen lede av betydande brister. Tillräcklig anledning syntes utskottet dock icke föreligga att i samband med den då föreslagna rättegångsreformen upptaga det omfattande spörsmålet om reform av tryckfrihetsprocessen.

Riksdagen anhöll år 1933 i skrivelse (nr 253) till Kungl. Maj:t om föranstaltande genom Kungl. Maj:ts försorg om utredning av frågan om möjligheterna att ombilda processen i tryckfrihetsmål, anhängiggjorda av enskilda, i sådan riktning att större säkerhet för de enskilda därigenom uppnåddes. Sedermera uppdrogs åt borgmästaren Georg Bissmark, talmannen Aug. Sävström och filosofie doktorn Sigurd Hansson att såsom sakkunniga inom justitiedepartementet biträda vid utredning bland annat av frågan om en reform av tryckfrihetsprocessen. De sakkunniga avgåvo år 1934 förslag till ändringar i tryckfrihetsförordningens regler om processen och kvarstadsinstitutet jämte motiv (statens offentl. utredn. 1934: 54).

De sakkunnigas förslag, som i tekniskt avseende utformats såsom ändringar i vissa delar av §§ 1, 4 och 5 tryckfrihetsförordningen, är i sina huvuddrag av följande innebörd. Juryinstitutet bibehålles med uppgift för juryn att avgöra frågan om åtalad skrifts brottslighet, men juryns användning begränsas. Såsom huvudregel föreslås i detta hänseende att jury skall medverka endast när den tilltalade det påkallar. I denna regel göres inskränkning beträffande vissa grupper av egentliga tryckfrihetsmål. Sålunda skall begäran om jury av domstolen avslås i mål som blott angår ansvar jämlikt 3 § 12 mom. tryckfrihetsförordningen för inbjudning till deltagande i lotteriföretag. Yrkas ansvar allenast för smädligt yttrande mot enskild person eller för hotelse mot sådan, skall sådan begäran likaledes avslås såframt ej rätten finner särskilda omständigheter tala för bifall. Oberoende av målets beskaffenhet skall rätten avslå framställning om juryprövning, om den finner uppenbart att innehållet i åtalad skrift icke till någon del är brottsligt. I fråga om sättet för juryns bildande föreslås bestämmelser, enligt vilka juryn konstitueras genom lottning ur en permanent jurykår, bestående i Stockholm av sextio och på andra orter av fyrtio personer. Av kårens medlemmar utses halva antalet av domstolen, medan återstoden väljes enligt den proportionella valmetoden av landstinget eller beträffande stad som ej deltagar i landsting av stadsfullmäktige. Valperioden omfattar för samtliga medlemmar av jurykåren två år. Juryn består enligt förslaget av sju ledamöter. Dessas uttagande ur jurykåren sker sålunda att rätten utlottar till ledamöter av juryn elva och till suppleanter åtta personer. Bland de utlottade äger vardera parten utesluta två ledamöter och två suppleanter. Vissa kompetensregler för jurykårens och juryns ledamöter ha uppställts. Juryns beslut fattas med enkel majoritet. Jurymännen erhålla av

statsmedel ersättning för sin inställelse i form av dagtraktamente och reseersättning enligt samma grunder som landstingsmän. Enligt förslaget skall länet utgöra domkrets för de egentliga tryckfrihetsmålen, dock att stad som icke deltagar i landsting bildar egen domkrets.

I fråga om själva rättegångsförfarandet i de egentliga tryckfrihetsmålen upptager förslaget stadganden avsedda att radikalt ombilda processen enligt de principer som godkänts för den allmänna rättegångsordningens reformering. Den nu gällande regeln om domstolens bundenhet vid den brottsrubricering som givits av åklagaren eller målsäganden har i förslaget ersatts med en bestämmelse enligt vilken ansvar ej må ådömas efter strängare lagrum än det åklagaren eller målsäganden ansett tillämpligt.

För andra mål än de egentliga tryckfrihetsmålen ha de sakkunniga icke ansett några från den allmänna straffprocessen avvikande rättsregler beträffande forum och den processuella behandlingen vara påkallade i annan mån än som betingas av brottets eventuella karaktär av ämbetsbrott eller brott mot krigslagarna. I enlighet härmed innebär förslaget borttagande av gällande lags föreskrifter om rådhusrätt såsom forum för mål angående publikationsbrott, vissa svårare ordningsförseelser av boktryckare och brott mot anonymitetsrätten, samt vidare överflyttning till allmän domstols handläggning av de s. k. ordningsmålen, vilka nu avdömas av chefen för justitiedepartementet. Från allmänna regler göres i fråga om dessa mål allenast den avvikelsen att åtal mot boktryckare för försummelse att avlämna biblioteksexemplar skall upptagas av domstolen i den ort där tryckeriet är beläget.

Föreskriften därom att tryckfrihetsmål skola underställas hovrättens prövning har enligt förslaget bortfallit.

Såsom redan förut nämnts avser de sakkunnigas förslag jämväl en revision av tryckfrihetsförordningens kvarstadsbestämmelser. Jämte de ändringar i gällande föreskrifter om kvarstad som äro betingade av den av de sakkunniga föreslagna omgestaltningen av rättegångsförfarandet innebär förslaget i denna del en förkortning av de tidsfrister inom vilka kvarstad för närvarande skall underställas prövning och följas av rättegångs anhängiggörande ävensom en förenkling av gällande lags invecklade och stundom svårtolkade kvarstadsregler. Med utgångspunkt från gällande bestämmelser ha de sakkunniga såsom förutsättning för vidtagandet av en kvarstadsåtgärd uppställt kravet, att innehållet i den skrift som skall beläggas med kvarstad innefattar förbrytelse som enligt tryckfrihetsförordningen kan medföra påföljd av skriftens konfiskering. I övrigt är förslaget av följande huvudsakliga innehåll. Efter det en skrift utgivits men innan åtal anställts för innehållet i densamma, kan kvarstad endast förordnas av chefen för justitiedepartementet eller hans ombud i den ort varest skriften blivit tryckt. För att vara gällande skall förordnandet vara meddelat den som har att ombesörja kvarstadens verkställande i tryckningsorten sist inom åtta dagar efter det granskningsexemplar avlämnats till chefen för justitiedepartementet eller hans ombud. Har ombud förordnat om skrifts beläggande med kvarstad, skall ombudet jämte anmälan härom ofördröjligen insända exemplar av skriften till chefen för justitiedepartementet, vilken har att inom åtta da-

gar efter det sådan anmälan inkommit fastställa eller återkalla kvarstaden. Fastställes kvarstaden äger chefen för justitiedepartementet, om så erfordras, förordna om kvarstadens verkställande jämväl å andra orter än tryckningsorten. Har chefen för justitiedepartementet meddelat eller fastställt ett beslut om kvarstad, skall justitiekanslern ofördröjligen underrättas om beslutet. Detta skall jämväl underställas prövning av den rätt varest åtal för skriftens innehåll bör väckas. Sedan stämning uttagits, kan endast rätten förordna om läggande eller hävande av kvarstad. Bestämmelser ha även meddelats om ordningen för överklagande av beslut rörande kvarstad.

Sedermera har den under år 1933 tillsatta kommittén för utredning angående åtgärder mot statsfientlig verksamhet i sitt år 1935 avgivna betänkande (statens offentl. utredn. 1935: 8) upptagit flera till tryckfrihetsrätten hörande spörsmål samt framställt förslag till förändringar på detta område, delvis av mycket genomgripande innebörd. Sålunda har kommittén föreslagit en överflyttning till justitiekanslern av den på chefen för justitiedepartementet ankommande övervakningen av tryckfrihetsförordningens efterlevnad samt en omdaning av det enligt tryckfrihetsförordningen gällande ansvarighetssystemet för periodiska skrifter.

Gällande regler om ansvarigheten för utgivande av periodiska skrifter, d. v. s. tidningar och tidskrifter, innebära att varje sådan skrift skall ha en ansvarig utgivare, vilken ensam bär författaransvaret för hela tidningens innehåll, oberoende av huru stor eller liten del han i verkligheten haft i en åtalad artikel samt oberoende av om författaren anmäler sig vilja svara därför. Med utgivare förstås den som är försedd med chefens för justitiedepartementet bevis att intet hinder emot skriftens utgivande förekommer. Den som vill erhålla dylikt s. k. hinderlöshets- eller tillståndsbevis har endast att anmäla sig hos departementschefen samt uppgiva skriftens namn och tryckningsort. Är sökanden ej förklarad ovärdig att föra annans talan, skall hinderlöshetsbevis meddelas. Därvid undersökes emellertid att icke annan har hinderlöshetsbevis för tidning med samma namn.

De av kommittén föreslagna reglerna innebära att den verkliga utgivaren, 'den person som i egenskap av utgivare äger utöva inseendet över skriftens utgivande och bestämma dess innehåll', skall svara för innehållet, även om annan angivits såsom utgivare. Det skall vara tillåtet att genom fri bevisning styrka vem den verkliga utgivaren är. Utgivare får enligt förslaget endast den vara som är i riket bosatt svensk medborgare, är myndig samt icke är ådömd påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen eller förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas. För den händelse behörig utgivare ej finnes eller det ej kan visas vem han är, inträder subsidiärt ansvar för förläggaren. I särskilda fall, såsom då även förläggare saknas, svarar boktryckaren för skriftens innehåll. Med den ändring som sålunda gjorts i gällande ansvarighetsregler har bestämmelsen om hinderlöshetsbevis ansetts böra utgå och ansökan om hinderlöshetsbevis har i förslaget ersatts med en enkel anmälan

till den övervakande myndigheten. Kommittén har emellertid i motiven erinrat att det skydd för tidnings namn som gällande bestämmelse om hinderlöshetsbevis innebär alltjämt är behöfligt. Då frågan om sådant skydd ej har med tryckfrihet att göra, har kommittén funnit behovet därav böra tillgodoses i annan ordning. Kommittén framhåller att dess förslag förutsätter att särskilda bestämmelser för ändamålet utarbetas, men har ansett detta ligga utanför sitt uppdrag.

I syfte att öka kvarstadsinstitutets effektivitet beträffande ingripande mot brottslig propaganda har kommittén övervägt sådan ändring av bestämmelserna att ordningsmakten skulle äga att belägga en förgriflig skrift med provisorisk kvarstad. Endast på en punkt har emellertid ändringsförslag i detta hänseende framställts, nämligen i fråga om flygblad och andra liknande skrifter. Kommittén föreslår att i de bestämmelser som komma att reglera kvarstadsinstitutet införes ett stadgande av innehåll, att då flygblad eller skrift som utdelas utan vederlag innehåller klar och tydlig uppmaning till brott, polismyndigheten skall äga att provisoriskt belägga skriften med kvarstad intill dess övervakningsmyndigheten eller dess ombud meddelat besked huruvida kvarstad kommer att förordnas. Sådant besked skall ofördröjligen och senast inom 48 timmar inhämtas, vid äventyr att den provisoriska kvarstaden eljest förfaller.

Kommittén föreslår till ökat skydd för ämbets- och tjänstemän mot ärekränkningar, att allmän åklagare skall äga åtala ärekränkning mot sådan person även då den icke avser den kränktes ämbete eller tjänst men förhållande utom ämbete eller tjänsten av beskaffenhet att den kränkte därigenom kan anses ovärdig det förtroende och den aktning som tjänstens behöriga utövning kräver.

I samband med fortsatt utredningsarbete rörande tryckfrihetsprocessens ombildning har inom justitiedepartementet upprättats utkast till ändrad lydelse av § 1 mom. 11 tryckfrihetsförordningen avseende ändrade föreskrifter om avlämnande av biblioteksexemplar. I nämnda lagrum stadgas skyldighet för boktryckare att före slutet av juni månad varje år till kungl. biblioteket och till vartdera av rikets universitet avlämna ett exemplar av vad under det nästförflutna året tryckts. Därjämte stadgas, att den som underlåter detta skall för varje särskilt fall böta tjugufem riksdaler samt ändock vara pliktig att, vid enahanda ansvar, inom ny förelagd tid behöriga exemplar avlämna. Enligt departementsutkastet skall den nu föreslagna tidsfristen begränsas sålunda att vad under varje halvt kalenderår är utgivet skall vara levererat inom två månader från halvårets utgång. Den som underlåter att avlämna biblioteksexemplar skall enligt utkastet straffas med böter från och med tjugufem till och med femhundra riksdaler samt vara pliktig att vid vite, högst ettusen riksdaler, fullgöra leveransplikten.

Propositionen. Den föreliggande propositionen innefattar till väsentlig del ändrade föreskrifter rörande juryn i tryckfrihetsmål, dess bildande och sammansättning m. m. och avser härutin-

nan att vara ett led i en reviderad lagstiftning angående tryckfrihetsprocessen. I förhållande till sakkunnigförslaget av år 1934, som i tryckfrihetsförordningen upptog samtliga de bestämmelser som funnits erforderliga för en reform av tryckfrihetsprocessen, har i propositionen den ändringen skett, att i stort sett alla stadganden om forum och om domstolsförfarandet i egentliga tryckfrihetsmål utbrutits ur förslaget till grundlagstext och sammanförts till ett särskilt lagförslag, benämnt *förslag till lag om rättegången i vissa tryckfrihetsmål*, vilket förslag såsom bilaga fogats till propositionen. I det genom propositionen framlagda förslaget till ändring i tryckfrihetsförordningen, § 5 mom. 1 och 12, har beträffande laga domstol och domstolsförfarande hänvisning skett till särskild lag, stiftad i den ordning § 87 regeringsformen föreskriver. I grundlagsförslaget upptages sålunda beträffande forumreglerna för egentliga tryckfrihetsmål att målen skola upptagas vid allmän underrätt enligt vad därom är stadgat i förutnämnda särskilda lag. I tryckfrihetsförordningen bibehålles vidare bestämmelsen att fråga huruvida tryckt skrift är brottslig skall prövas av en jury om nio medlemmar och att för den tilltalades fällande fordras minst två tredjedelar av rösterna. Enligt propositionen skall den för närvarande gällande regeln att domstolen vid juryfrågas framställande är bunden av åklagarens eller målsägandens brottmotivering ej vidare upprätthållas. Den av de sakkunniga föreslagna regeln att domstolen ej får åberopa strängare lagrum än det åklagaren eller målsäganden ansett tillämpligt har ej heller funnits böra lagfästas, utan det är förutsatt att juryfrågan skall avpassas så, att den avser det eller de lagrum som åklagaren eller målsäganden funnit tillämpliga eller som enligt domstolens bedömande eljest kunna ifrågakomma.

De sakkunnigas förslag att rätten i vissa fall skulle äga bestämma huruvida jury skulle komma till användning har icke upptagits i propositionen. Där emot skola enligt propositionen båda parterna, om de äro ense, kunna hänskjuta målet till domstolens avgörande utan prövning av jury.

Propositionen innehåller allenast den jämkning i juryens nuvarande sammansättning, att antalet jurymän valda av parterna minskas från tre till två för vardera sidan, varigenom rättens jurymän ökas till fem. Dessa senare skola icke utses av domstolen för varje särskilt mål utan i stället utlottas en jurykår, bestående i Stockholm av åttio, i Göteborg av sextio och å annan ort av fyrtio personer och utsedd av domstolen för en tid av tre kalenderår. Valet skall förrättas senast två månader före början av det första året i varje valperiod.

I fråga om *kvarstadsreglerna* har de sakkunnigas förslag i hudsak lagts till grund för propositionen. Den i sakkunnigförslaget upptagna bestämmelsen att kvarstadsförordnande som meddelats eller fastställts av chefen för justitiedepartementet skall inom viss kort tid underställas prövning av den domstol varest åtal för skriftens innehåll skall väckas har emellertid ansetts kunna uteslutas.

Vad härefter angår de i förutnämnda kommittéförslag rörande åtgärder mot statsfientlig verksamhet ifrågasatta ändringarna beträffande ö v e r-

vakningsmyndigheten och ansvarigheten för periodiska skrifter, har departementschefen ej funnit skäl att överflytta övervakningsmyndigheten från chefen för justitiedepartementet till justitiekanslern. Ej heller har en revision av ansvarighetsreglerna ansetts böra för närvarande genomföras. Däremot har föreskriften angående utfärdande av hinderlöshetsbevis i § 1 mom. 4 tryckfrihetsförordningen kompletterats med bestämmelser att chefen för justitiedepartementet skall kunna vägra att utfärda bevis, om den anmälda titeln företer sådan likhet med titeln å periodisk skrift, för vilken tidigare utfärdat bevis är gällande, att förväxling lätt kan ske, eller om bevisets utfärdande för sökanden eljest skulle lända annan till uppbart förfång.

Det av kommittén för utredning angående åtgärder mot statsfientlig verksamhet väckta förslaget om utvidgad åtalsrätt för allmän åklagare i mål om ärekränkning berör såväl allmänna strafflagen som tryckfrihetsförordningen. I proposition till riksdagen (nr 234) har föreslagits sådan ändring i 16 kap. 15 § strafflagen, att under allmänt åtal hänföras dels ärekränkning mot någon som innehar eller innehåft ämbete, tjänst eller annan allmän befattning i eller för befattningen, dels ärekränkning mot innehavare av sådan befattning med avseende å förhållande utom befattningen av beskaffenhet att göra honom ovärdig det förtroende och den aktning som befattningen kräver. I anledning härav har även beträffande ärekränkning som skett i tryckt skrift åtalsrätten utvidgats utöver de gränser, som angivas i det mot 16 kap. 15 § svarande stadgandet i § 5 mom. 11 tryckfrihetsförordningen.

Vad slutligen angår de i förutnämnda departementsutkast föreslagna ändringarna i § 1 mom. 11 tryckfrihetsförordningen, avseende de s. k. biblioteksexemplaren, ha dessa föreslagits till genomförande, dock med viss jämkning i fråga om leveranstiden.

Utskottet. De förslag till ändringar i tryckfrihetsförordningen som nu föreligga till övervägande omspänna stora och centrala delar av förordningen. Under sådana förhållanden kan det ifrågasättas huruvida icke reformarbetet bör inriktas på utarbetandet av en helt ny förordning. Erinras må att förslag till ny tryckfrihetsförordning vid upprepade tillfällen framlagts. Dessa förslag ha emellertid avvisats. Valet torde därför stå mellan att låta allt vara som det är eller att i likhet med vad som tidigare skett fortskrida på de partiella reformernas väg. Utskottet, som ansluter sig till den i propositionen intagna ståndpunkten att man nu bör inskränka sig till att vidtaga partiella ändringar i tryckfrihetsförordningen, vill i samband härmed erinra om att riksdagen i överensstämmelse med utskottet uttalat sig härför både 1933 och 1935 vid behandling av då väckta motioner rörande revision av tryckfrihetsförordningen. Denna ståndpunkt medför, såsom även departementschefen erinrat, en ej obetydlig begränsning i rörelsefriheten; varje ingrepp måste ske med stor försiktighet och med aktgivande på dess återverkningar på andra stadganden i lagen. Tydligt är att de principer på vilka tryckfri-

hetsförordningen byggt icke få rubbas, och att reformarbetet måste bedrivas med största varsamhet.

Vad först angår frågan om ändrade bestämmelser angående processen i tryckfrihetsmål, framgår av den verkställda utredningen, att den nuvarande tryckfrihetsprocessen är behäftad med betydande brister, vilka hänföra sig dels till juryns bildande och dels till själva förfarandet. I likhet med de sakkunniga och departementschefen finner utskottet det icke komma i fråga att nu företaga en ändring av så stor principiell räckvidd, som tryckfrihetsjuryns avskaffande skulle innebära. Det kan ej förnekas att juryn har — trots brister av skilda slag — varit till stort gagn såsom skydd för tryckfriheten och under lång tid främjat det fria ordet. Ett slutgiltigt ställningstagande till frågan om juryns bibehållande i tryckfrihetsmål bör dock anstå i avbidan på rättegångsreformen.

Beträffande det sätt varpå i fråga om juryns bildande en annan ordning bör åvägabringas ha meningarna sedan gammalt gått i sär. Från det år 1912 framlagda förslaget till ny tryckfrihetslagstiftning upptogo de sakkunniga tanken att låta juryn konstitueras genom lottning ur en permanent jurykår. I fråga om utseendet av denna kår åter ha under de äldre omarbetsförsoöken två olika utvägar anvisats såsom framkomliga. Å ena sidan har sålunda föreslagits att överlämna bestyret åt domstolarna, å andra sidan har man velat anförtro uppdraget åt de kommunala representationerna. För den förra utvägen bestämde man sig i 1912 års betänkande. Mot denna ståndpunkt anfördes starka betänkligheter från skilda håll; man befarade att den föreslagna anordningen vore ägnad att äventyra det förtroende domstolarna borde äga hos allmänheten. Den erinran som kan riktas mot den senare utvägen torde numera endast avse den fara för valets politisering som obestriddligen föreligger. De sakkunniga ha ansett en möjlig utväg vara att låta den permanenta jurykåren utses till ena hälften av vederbörande kommunala representation och till andra hälften av den domstol som skulle ha att upptaga tryckfrihetsmål inom orten. De sakkunnigas förslag har i denna del fått ett utpräglat ogynnsamt mottagande. Det har sagts att det är fara värt, att partipolitiska synpunkter komme att träda i förgrunden vid de val inom landsting eller stadsfullmäktige, varigenom medlemmar av jurykåren utsåges. Det skulle därför betänkligt rubba tilltron till juryns vilja och förmåga av sakligt bedömande om vederbörandes politiska inställning bleve det allt avgörande vid nominerandet; inför utgången av en jurydom i en fråga med politisk anstrykning kunde då lätt den tanken — med rätt eller orätt — uppstå att juryns ledamöter mindre letts av strävan att oväldigt utöva ett domarkall än betraktat sig såsom innehavare av ett politiskt mandat. Utskottet vill instämna häri.

I propositionen uttalas att varken 1912 års kommittéförslag eller de sakkunnigas förslag synes vara av beskaffenhet att böra realiseras i full utsträckning. Departementschefen framhåller att det förra ej beaktar vikten av det folkliga inflytandet vid juryns bildande, och att en ensamrätt för

domstolarna i förevarande avseende med all sannolikhet komme att föranleda misstankar och klander för partiskhet. Mot det senare erinras att risken är påtaglig att partipolitiska hänsyn komma att spela en framträdande roll vid valen inom landstingen och stadsfullmäktige. Departementschefen förordar därför en modifikation av de nämnda förslagen och föreslår en omläggning av juryns sammansättning i två hänseenden, nämligen dels så att vardera parten utser endast två ledamöter, medan rätten får utse de återstående fem, och dels så att den del av juryn som utses av domstolen uttages för varje särskilt mål genom lottning ur en på förhand befintlig kår, sammansatt av ett större antal omdömesgilla lekmän ur skilda samhällsgrupper, som genom domstolens val utsetts för en viss tidsperiod. Utskottet finner denna omläggning vara ägnad att medföra en icke oväsentlig förbättring av juryinstitutionen. Sålunda förfaller den hittills ofta hörda anmärkningen att domstolen väljer jurymän direkt med hänsyn till det föreliggande målet. Bibehållandet av de partsvalda jurymännen, även i den begränsade utsträckning som nu föreslagits, torde återigen — såsom departementschefen uttalat — innebära en viss garanti för att parternas synpunkter å ömse sidor bliva beaktade vid överläggningen inom juryn. Då denna garanti får särskild betydelse i betraktande av att inom juryn icke, såsom förhållandet är inom häradsrätten, finnes en rättsbildad ordförande vilken det under domaransvar åligger att sörja för att alla omständigheter i målet vinna beaktande, lär det icke vara tillrådligt att i enlighet med yrkande i motionen I: 427 låta parternas rätt att omedelbart nämna jurymän helt utgå.

Valet av dem bland vilka rättens jurymän skola utlottas är en uppgift av mycket grannlaga natur. Att domstolarna med full objektivitet skola komma att handhava även detta värv anser utskottet självklart. I motionen I: 426 har framhållits betydelsen av att jurykåren icke får karaktär av ensidighet till åskådning, samhällsställning och intressebetoning. Utskottet förutsätter att de bestämmelser som upptagits i propositionen till ledning för domstolarnas val skola utgöra tillräckliga garantier för att de i nämnda motion anförda synpunkterna bliva på ett objektivt och allsidigt sätt tillgodosedda. Det i motionen framförda uppslaget att låta rätten före valet inhämta förslag hos i orten verksamma yrkesföreningar och yrkessammanslutningar eller eventuellt kommunala myndigheter synes erbjuda vissa praktiska svårigheter och torde även ur andra synpunkter giva anledning till erinringar. Utskottet finner sig därför icke böra biträda ett dylikt förslag.

Mot propositionens förslag till begränsningar av jurysystemets tillämpningsområde har utskottet intet att erinra. Att, såsom föreslagits i motionen I: 427, ställa juryns användning i beroende av endera partens yrkande skulle medföra en avsevärd begränsning av juryns användning som är oförenlig med juryns uppgift att utgöra ett värn för tryckfriheten.

I fråga om valbarhet till juryman uppställer propositionen en övre åldersgräns av sextiofem år. Denna bestämmelse avser, enligt uttalande i propositionen, att tillgodose en viss omsättning bland de av domstolen utsedda jurymännen. Nämnda åldersgräns synes emellertid medföra en föga tillta-

lande begränsning av dem som äro behöriga att tjänstgöra i jury. Utskottet föreslår därför att bestämmelsen utgår.

I nära samband med bestämmelsen om en övre åldersgräns står frågan huruvida jurymannauppdragets fullgörande skall anses såsom en medborgerlig plikt, vilken ingen utan laga förfall äger undandraga sig. Tryckfrihetsförordningen saknar bestämmelser i ämnet. Att i samband med antagandet av reviderade stadganden rörande juryn detta ämne upptages till laglig reglering torde få anses vara nödvändigt. Utskottet ansluter sig till de grundsatser, som departementschefen ansett böra vinna tillämpning vid en dylik reglering. Sålunda bör för befrielse från jurymannauppdrag krävas antingen laga förfall eller ock sådant förhållande som eljest föranleder till att jurymannen icke utan synnerlig olägenhet kan närvara vid målets handläggning. Detta bör gälla även för den som fyllt sextio år, då det icke torde vara påkallat att i förevarande avseende upptaga något stadgande om rätt till avsägelse på grund av viss uppnådd levnadsålder. Det kan möjligen göras gällande att konsekvensen fordrar att borttagandet av den övre åldersgränsen — som utskottet ovan föreslagit — kräver ovillkorlig rätt till avsägelse för den som uppnått viss levnadsålder. Då domstolarna emellertid fått en allmän diskretionär prövningsrätt i de fall då juryman åberopar något bärande skäl för befrielse från uppdraget, torde denna prövningsrätt vara tillfyllest för att förhindra att äldre personer oskäligt betungas med sådant uppdrag.

Vad angår gällande ordning för tryckfrihetsmålen behandlings inför rätta framhöllo de sakkunniga såsom särskilt anmärkningsvärt, att juryn måste fälla sitt avgörande på grundval av rättens protokoll utan att åhöra rättsförhandlingarna och utan att få till parterna framställa frågor. De sakkunniga föreslogo också ett helt nytt rättegångsförfarande i första instans, väsentligen byggt på de moderna muntlighets- och omedelbarhetsprinciperna. De sakkunnigas förslag i denna del vann så gott som allmän anslutning i inkomna utlåtanden. På grundval av den verkställda utredningen utarbetades sedermera inom justitiedepartementet i samråd med processlagberedningen en särskild rättegångslag för tryckfrihetsmål. Denna lag som är avsedd att jämsides med nuvarande processlagstiftning reglera tryckfrihetsprocessen remitterades den 24 april 1936 till lagrådet. Enligt utlåtande den 22 maj 1936 har lagrådet på anförda skäl ansett sig icke böra framställa erinran emot att det remitterade förslaget i huvudsak lades till grund för lagstiftning i ämnet, därvid lagrådet förutsatt, att sådana ändringar i tryckfrihetsförordningen, vilka ägde sammanhang med förslaget, dessförinnan blivit genomförda.

I motionerna I: 274 och II: 571 har upptagits förslaget om överflyttning till justitiekanslern av den på chefen för justitiedepartementet ankommande övervakningen av tryckfrihetsförordningens efterlevnad. Kommittén för utredning angående åtgärder mot statsfientlig verksamhet har anförts vissa omständigheter som framhäva önskvärdheten av förslagets genomförande. Emellertid synes anledningen till att kommittén

upptagit frågan huvudsakligen varit farhågor för att ojämnhet i tillämpningen skulle framdeles kunna uppstå under politiskt upprörda tider. I likhet med departementschefen finner utskottet reformen från denna speciella synpunkt icke vara tillräckligt motiverad. Det får enligt utskottets mening icke förbises att tryckfrihetsförordningen hittills konsekvent upprätthållit principen att icke tillåta åklagarmyndigheterna att ingripa medelst kvarstad. En väsentlig förskjutning till åklagarmaktens förmån i fråga om övervakningen av tryckfrihetsförordningen torde därför icke utan tvingande skäl böra genomföras. Utskottet kan, såsom av det ovan sagda framgår, icke biträda förslaget.

I detta sammanhang vill utskottet erinra om att den chefen för justitiedepartementet anförtrodde befogenheten att till justitiekanslern överlämna skrifter, som han anser brottsliga, åtminstone på senare tid aldrig uppfattats som en skyldighet att verkställa sådan remiss i varje fall, då åtal enligt tryckfrihetsförordningen skulle vara möjligt. Fastmera ha skilda departementschefer ansett sig berättigade att i varje särskilt fall pröva huruvida omständigheterna borde föranleda åtal eller icke. I överensstämmelse härmed synes det utskottet lämpligt att denna prövningsrätt uttryckligen fastslås i tryckfrihetsförordningen på så sätt att uttrycket »åligge honom» i § 4 mom. 3 i det reviderade grundlagsförslaget utbytes mot uttrycket »åge han».

Bland övriga i motionerna I: 274 och II: 571 föreslagna ändringar i tryckfrihetsförordningen tilldrar sig spørsmålet om en omdaning av det s. k. ansvaringsystemet för periodiska skrifter ett väsentligt intresse. Med det inbördes beroende, i vilket de olika leden stå till varandra i ett så omfattande system som vår tryckfrihetsrätt utgör, synes en så genomgripande omläggning av ansvarighetsreglerna som motionerna innebära icke nu vara tillrådlig. Utskottet förbiser därvid ingalunda att ansvarighetsreglerna och deras praktiska konsekvenser sedan mycket länge varit föremål för berättigad kritik. Att råda bot på missförhållandena härutinnan är en viktig uppgift. Redan i 1912 års betänkande framhölls, att det är allbekant, hurusom de nuvarande stadgandena om ansvarig utgivare för periodiska pressalster och om namnsedel såsom bevis för författarskapet till icke-periodiska skrifter öppnat lätt tillgängliga utvägar för de verkligt ansvariga att skjuta straffrisken ifrån sig på en bulvan, ävensom att de öppnade möjligheterna ingalunda lämnats obegagnade. Å andra sidan torde, såsom departementschefen uttalat, en revision på detta område näppeligen böra avse endast periodiska skrifter; bestämmelserna om namnsedel giva ur saklig synpunkt anledning till samma kritik som reglerna i fråga om de periodiska skrifterna. Härtill kommer att förslaget, som helt bygger på 1912 års betänkande, förutsätter regler om tidnings titel, vilka för närvarande icke finnas utarbetade. På nu anförda skäl torde ett slutligt bedömande av denna fråga icke böra ske för närvarande.

Beträffande de i propositionen föreslagna kompletteringarna av föreskrifterna angående utfärdande av hinderlöshetsbevis i § 1 mom. 4 tryckfrihets-

förordningen finner utskottet hinderlöshetsbevis böra vägras icke blott såsom nu då den nya titeln är identisk med den äldre utan även då den anmälda titeln företer sådan likhet med förut anmäld titel å periodisk skrift, för vilken tidigare utfärdat bevis är gällande, att förväxling lätt kan ske. Däremot kan utskottet ej förorda en bestämmelse av innehåll att chefen för justitiedepartementet skulle äga rätt att vägra bevis om bevisets utfärdande eljest skulle lända annan till uppenbart förfång. Bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen äro av offentligrättsligt innehåll, och det synes icke böra tillkomma chefen för justitiedepartementet att ingå i prövning angående sökandens civilrättsliga förhållande till själva tidningsföretaget. En prövning härutinnan bör helt ankomma på domstol. I övrigt ha de föreslagna bestämmelserna icke givit anledning till annan erinran än att utskottet finner det erforderligt att föreskrift gives därom att hinderlöshetsbeviset endast får meddelas för myndig person.

Genom den föreslagna regleringen av kvarstadsinstitutet synas de nuvarande reglerna blivit i hög grad förenklade utan att därmed rättssäkerheten blivit eftersatt. I motionerna I: 274 och II: 571 har upptagits det av kommittén för utredning angående åtgärder mot statsfientlig verksamhet föreslagna stadgandet om provisorisk kvarstad. Såsom överståthållarämbetet yttrat torde frågan om rätt för polismyndighet att kvarstadsbelägga flygblad och dylikt vara ett av de områden där det nuvarande systemets ineffektivitet starkast gjort sig kännbar. En ändring härutinnan är därför enligt utskottets mening önskvärd och kan lämpligen ske genom ett stadgande som ger polismyndigheten i orten eller denna överordnad myndighet i länet befogenhet att förordna om indragning av flygblad eller annan skrift, som innehåller uttrycklig uppmaning till brott och som å allmän plats utdelats till allmänheten. Indragningen synes böra avse de exemplar av skriften, som anträffas å allmän plats å den ort där den utdelats. Det av polismyndigheten meddelade förordnandet torde böra för att vara gällande anmälas hos chefen för justitiedepartementet, som därefter skall pröva förordnandets bestånd. Genom en bestämmelse av detta innehåll lära tillfyllestgörande garantier hava skapats för att indragning ej kommer att ske utan laga skäl. Stadgandet torde böra upptagas i ett särskilt moment och synes lämpligen böra få sin plats i § 4 mom. 8. Den i sistnämnda moment nu förefintliga bestämmelsen torde böra fogas såsom sista stycke till mom. 5 i samma paragraf i dess lydelse enligt propositionen. I samband härmed bör § 4 mom. 9 underkastas den ändringen att den där angivna straffbestämmelsen jämväl blir tillämplig för det fall att någon, medan förordnande om indragning av skrift varom i mom. 8 sägs är gällande, med vetskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften.

Utskottet ansluter sig till det i propositionen framlagda förslaget om utvidgad åtalsrätt för allmän åklagare i mål om ärekränkning samt

finner ej anledning till erinran mot de föreslagna ändringarna rörande de s. k. biblioteksexemplaren.

Slutligen har i motionen I:427 under D) yrkats inrättandet av en förliknings- eller hedersdomstol i pressmål. Utskottet har tidigare behandlat liknande förslag av samma motionär och avstyrkt desamma. Förslagen hava också avslagits av riksdagen. Någon anledning för utskottet att ändra ståndpunkt härutinnan föreligger icke.

Vid den närmare granskningen av det i propositionen framlagda grundlagsändringsförslaget i de delar detsamma nu är i fråga har utskottet funnit anledning till vissa detaljerinringar.

Beträffande § 1 mom. 5 har en redaktionell jämkning föreslagits i det ordet polischefen utbytt mot polismyndigheten.

Med hänsyn till att häradsrätt i sin vanliga sammansättning är olämplig att handlägga egentliga tryckfrihetsmål — i vilka jury i regel kommer att medverka — har det synts riktigast att i § 5 mom. 1 av den reviderade grundlagstexten fastslå rådhusrätternas uteslutande behörighet att upptaga egentliga tryckfrihetsmål. Motsvarande ändring har vidtagits i mom. 5 av samma paragraf.

Det i den föreslagna grundlagstexten upptagna uttrycket jurykår har ansetts lämpligen böra utbytas mot en formulering som bättre överensstämmer med vad saken gäller.

I § 5 mom. 8 hava ett par redaktionella jämkningar företagits.

I fråga om övergångsstadgandet har vidtagits sådan ändring att grundlagsförslagets slutliga antagande icke nödvändigtvis behöver ske vid nästa års riksdag utan kan — därest förhållandena det påkalla — äga rum först vid annan riksdag under fyraårsperioden.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet

A) *hemställa,*

1) att riksdagen måtte i anledning av propositionen såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

F ö r s l a g

till

ändrad lydelse av §§ 1, 3, 4 och 5
tryckfrihetsförordningen.¹

§ 1.

4:o. Den som vill utgiva periodisk skrift anmäla sig, jämte titeln och tryckningsorten, hos chefen för justitiedepartementet, med vilken i denna lag förstås chefen för det departement vartill justitieärendena höra, för erhållande av bevis att hinder enligt denna lag icke förekommer emot skriftens utgivande.

Bevis må ej utfärdas för annan än här i riket bosatt svensk medborgare.

Chefen för justitiedepartementet må vägra att utfärda bevis, om den anmälda titeln företer sådan likhet med titeln å periodisk skrift, för vilken tidigare utfärdat bevis är gällande, att förväxling lätt kan ske, eller om bevisets utfärdande för sökanden eljest skulle lända annan till uppenbart förfång.

5:o. Privilegier å — — — uti municipalsamhälle.

Den nytt boktryckeri inrättar åligger att sist fjorton dagar innan någon skrift därifrån utgives hos Konungens befallningshavande i länet skriftligen tillkännagiva, att och varest han boktryckeri anlagt. Där boktryckeri ombyter ägare, åligger den nye ägaren att innan någon skrift utgives göra så beskaffad anmälan som nu sagt är. I båda fallen åligger det Konungens befallningshavande, sedan behörig anmälan hos honom blivit gjord, att ge-

F ö r s l a g

till

ändrad lydelse av §§ 1, 4 och 5
tryckfrihetsförordningen.

§ 1.

4:o. Utgivare av dagblad eller periodiska skrifter anmäla sig, jämte titeln och tryckningsorten, hos chefen för justitiedepartementet, med vilken i denna lag förstås chefen för det departement vartill justitieärendena höra, för erhållande av bevis att hinder enligt denna lag icke förekommer emot skriftens utgivande.

Bevis må ej utfärdas för annan än här i riket bosatt myndig svensk medborgare.

Chefen för justitiedepartementet må vägra att utfärda bevis, om den anmälda titeln företer sådan likhet med titeln å periodisk skrift, för vilken tidigare utfärdat bevis är gällande, att förväxling lätt kan ske.

5:o. Privilegier å — — — uti municipalsamhälle.

Den nytt boktryckeri inrättar åligger att sist fjorton dagar innan någon skrift därifrån utgives hos Konungens befallningshavande i länet skriftligen tillkännagiva, att och varest han boktryckeri anlagt. Där boktryckeri ombyter ägare, åligger den nye ägaren att innan någon skrift utgives göra så beskaffad anmälan som nu sagt är. I båda fallen åligger det Konungens befallningshavande, sedan behörig anmälan hos honom blivit gjord, att ge-

¹ Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse av § 3 tryckfrihetsförordningen har här uteslutits.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

nast eller med först omgående post därom underrätta chefen för justitiedepartementet, så ock *polischefen* i den ort där tryckeriet är beläget. Anlägges eller övertages boktryckeri utan föreskriven anmälan, plikte boktryckaren etthundra riksdaler. Utgives från ett icke behörigen anmält tryckeri någon brottslig skrift, vare boktryckaren, jämte författaren, underkastad lika straff och ansvar för skriftens innehåll och skrivart.

nast eller med först omgående post därom underrätta chefen för justitiedepartementet, så ock *polismyndigheten* i den ort där tryckeriet är beläget. Anlägges eller övertages boktryckeri utan föreskriven anmälan, plikte boktryckaren etthundra riksdaler. Utgives från ett icke behörigen anmält tryckeri någon brottslig skrift, vare boktryckaren, jämte författaren, underkastad lika straff och ansvar för skriftens innehåll och skrivart.

11:o. Av allt vad som tryckes vare boktryckaren pliktig att, utom det exemplar varom i 4 § 2 mom. stadgas, från upplagan avtaga och utan betalning avlämna till kungl. biblioteket samt till vardera av rikets universiteter ett fullständigt och felfritt exemplar, jämte därtill hörande planscher, vilket avlämnande verkställas sålunda, att vad under varje halvt kalenderår är utgivet skall vara levererat inom tre månader från halvårets utgång. Underlåter någon detta, vare förfallen till böter från och med tjugufem till och med femhundra riksdaler, och vare ändock pliktig att vid vite, högst ettusen riksdaler, inom ny förelagd tid behöriga exemplar avlämna.

§ 4.

§ 4.

3:o. Vid alla de tillfällen då chefen för justitiedepartementet anser förbrytelser emot denna lag sig yppa, *åligge honom*, där fråga ej är om personliga förolämpanden, vilka enligt vad nedan sägs höra till den förörättades enskilda beivrande, att skriften ofördröjligen till justitiekanslern överlämna, på vilkens ytterligare ämbetsåtgärd och ansvar det ankommer att sådana mål varda i laga ordning handhavda; och bör justitiekanslern dessutom för egen del genom vederbörande ombud över tryckfrihetens lagliga bruk tillbörlig uppsikt hava. Vare likaledes justitieombudsmannen och militieombudsmannen pliktiga att i avseende på

3:o. Vid alla de tillfällen då chefen för justitiedepartementet anser förbrytelser emot denna lag sig yppa, *åge han*, där fråga ej är om personliga förolämpanden, vilka enligt vad nedan sägs höra till den förörättades enskilda beivrande, att skriften ofördröjligen till justitiekanslern överlämna, på vilkens ytterligare ämbetsåtgärd och ansvar det ankommer att sådana mål varda i laga ordning handhavda; och bör justitiekanslern dessutom för egen del genom vederbörande ombud över tryckfrihetens lagliga bruk tillbörlig uppsikt hava. Vare likaledes justitieombudsmannen och militieombudsmannen pliktiga att i avseende på förbrytelser emot

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

förbrytelser emot denna lag lämna denna lag lämna sin ämbetsåtgärd sin ämbetsåtgärd enligt de i instruktionerna rörande enligt de i instruktionerna rörande deras befattning deras befattning med andra mål föremed andra mål föreskrivna grunder. skrivna grunder.

Enskilt förolämpande äger målsäganden att själv eller genom ombud åtala. Allmän åklagare må ej därå tala, såframt ej ärekränkningen skett mot någon i och för ämbete, tjänst eller annan allmän befattning som han innehar eller innehaft eller, mot någon som innehar sådan befattning, med avseende å förhållande utom befattningen av beskaffenhet att göra honom ovärdig det förtroende och den aktning som befattningen kräver.

4:o. Finnes genom tryckt skrift brott vara begånget som jämlikt 2 eller 3 § kan medföra skriftens konfiskering, må skriften beläggas med kvarstad i den ordning nedan stadgas.

Innan stämning uttagits eller ansökan jämlikt 5 § 11 mom. skett, må, där brottet hör under allmänt åtal, kvarstad förordnas av chefen för justitiedepartementet, så ock i landsorten av hans ombud i den ort där skriften blivit tryckt. Saknas å skriften uppgift om tryckningsort eller finnes uppgiften därom oriktig eller är skriften tryckt utomlands på svenska språket, må såsom tryckningsort anses ort där skriften anträffas.

Förordnande som här sägs skall för att vara gällande sist inom åtta dagar efter det skriften jämlikt 2 mom. avlämnades till chefen för justitiedepartementet eller hans ombud vara meddelat den som har att ombesörja kvarstadens verkställande i tryckningsorten.

Har ombud förordnat om skrifts beläggande med kvarstad, skall ombudet jämte anmälan härom ofördröjligen insända ett exemplar av skriften till chefen för justitiedepartementet, vilken har att omedelbart besluta huruvida kvarstaden skall äga bestånd. Fastställes kvarstaden, äge chefen för justitiedepartementet, om så erfordras, förordna om kvarstadens verkställande jämväl å andra orter än tryckningsorten.

Har förordnande om kvarstad blivit av chefen för justitiedepartementet meddelat eller fastställt, skall skriften med underrättelse om beslutet ofördröjligen överlämnas till justitiekanslern. Är ej stämning uttagen eller ansökan varom i 5 § 11 mom. förmåles gjord inom åtta dagar efter det underrättelsen inkommit till justitiekanslern, upphøre kvarstaden och vare skriftens försäljning obehindrad.

Sedan i mål som avses i detta moment stämning uttagits eller ansökan som nyss sagts blivit gjord, må på därom framställt yrkande rätten kunna förordna om kvarstads läggande eller hävande. Över rättens beslut varigenom kvarstad meddelats eller yrkande om hävande av lagd kvarstad ogillats må klagan föras särskilt.

5:o. Förordnande om kvarstad skall innehålla uppgift å det eller de stycken av skriften som föranlett kvarstaden och gånge genast i verkställighet. För kvarstadens verkställande skall skyndsamt handräckning lämnas av Konungens befallningshavande, magistrat eller kronobetjänt. Skriftligt bevis

(Kungl. Maj:ts förslag.¹)

(Utskottets förslag.)

om antalet av de exemplar, som å varje ställe beläggas med kvarstad, skall genast utan lösen tillställas såväl den hos vilken kvarstaden verkställas som det tryckeri där skriften är tryckt.

Kvarstad eller konfiskation gälle ej för större del av en skrift än det eller de blad, häften eller tomer varå åtal göres.

6:o. Sedan sex månader förlupit efter det en skrift till chefen för justitiedepartementet eller hans ombud enligt 2 mom. inkommit, varöfver ämbetsbetyg genast avgivas bör, må ej av allmän åklagare åtal därå äga rum. Enskild man njute, enligt allmän lag, till godo sin talan uti mål rörande skrifter genom vilkas tryckning han är personligen förolämpad.

8:o. Kvarstad eller konfiskation gälle ej för större del av en skrift, än det eller de blad, häften eller tomer, varå åtal göres.

8:o. *Innehåller flygblad eller annan skrift, som å allmän plats utdelas till allmänheten, uttrycklig uppmaning till brott, må, vare sig tid för åtal är ute eller icke, polismyndigheten i orten eller denna överordnad myndighet i länet förordna om indragning av de exemplar av skriften som anträffas å allmän plats inom den ort där den utdelats. Förordnandet skall genast verkställas, men varde ofördröjligen av den som meddelat det anmält hos chefen för justitiedepartementet; och ankomme på denne att pröva huruvida förordnandet skall äga bestånd.*

9:o. Den som, medan förordnande om kvarstad å tryckt skrift är gällande, med vetskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften, straffes med böter från och med trettio tre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra trettio tre riksdaler sexton skillingar eller med fängelse från och med en månad till och med ett år. Samma lag vare där någon med vetskap om att tryckt skrift förklarats konfiskerad

9:o. Den som, medan förordnande om kvarstad å tryckt skrift eller om indragning av skrift varom i 8 mom. sägs är gällande, med vetskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften, straffes med böter från och med trettio tre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra trettio tre riksdaler sexton skillingar eller med fängelse från och med en månad till och med ett år. Samma lag vare där någon med vetskap om

¹ Kungl. Maj:t har icke föreslagit ändrad lydelse av § 4 mom. 8 och 9. Den i förevarande spalt upptagna lydelsen av dessa moment är den gällande.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

utsprider eller låter utsprida skriften.

att tryckt skrift förklarats konfiskerad utsprider eller låter utsprida skriften.

Vad nu — — — denna §.

Vad nu — — — denna §.

Rubbning av — — — allmän lag.

Rubbning av — — — allmän lag.

§ 5.

1:o. Mål angående brott som avses i 3 § upptages vid *allmän under rätt* enligt vad därom är stadgat i särskild lag, stiftad i den ordning 87 § regeringsformen föreskriver.

2:o. Åtal för förbrytelse mot 1 § 8 mom. tredje stycket, 9, 10 eller 11 mom. upptages vid domstolen i den ort där tryckeriet är beläget. Vid åtal jämlikt 4 § 14 mom. mot någon som lyder under kriminallag för krigsmakten skall tillämpas vad om laga domstol i mål rörande åtal jämlikt sådan lag må vara föreskrivet.

3:o. Om laga domstol i mål rörande annan förbrytelse mot denna lag än i 1 eller 2 mom. sägs gälle vad om brottmål i allmänhet är stadgat.

4:o. Tilltalas någon för brott som avses i 3 §, skall frågan huruvida skriftens innehåll är brottsligt prövas av en jury om nio medlemmar, där ej åtalet avser inbjudning till deltagande i lotteri eller ock parterna å ömse sidor förklara sig vilja utan sådan prövning hänskjuta målet till rättens avgörande. För den tilltalades fällande fordras minst två tredjedelar av rösterna; uppnås ej detta röstetal, varde han frikänd.

5:o. Vid *underrätt* som har att upptaga mål om brott som i 3 § sägs skola genom rättens val för en tid av tre kalenderår utses i Stockholm åttio, i Göteborg sextio och å annan ort fyrtio personer, *att utgöra en jurykår ur vilken på sätt nedan sägs skola uttagas jurymän för tjänstgöring i dylika mål.* Valet skall förrättas senast två månader före början av det första året i varje valperiod. Har mer än en fjärdedel av de valda avgått före valperiodens slut, skall ursprungliga antalet fyllas genom nytt val. Arbetar domstolen på avdelningar, skola domstolens samtliga ledamöter deltaga i val varom nu är stadgat.

§ 5.

1:o. Mål angående brott som avses i 3 § upptages vid *rådhusrätt* enligt vad därom är stadgat i särskild lag, stiftad i den ordning 87 § regeringsformen föreskriver.

2:o. Åtal för förbrytelse mot 1 § 8 mom. tredje stycket, 9, 10 eller 11 mom. upptages vid domstolen i den ort där tryckeriet är beläget. Vid åtal jämlikt 4 § 14 mom. mot någon som lyder under kriminallag för krigsmakten skall tillämpas vad om laga domstol i mål rörande åtal jämlikt sådan lag må vara föreskrivet.

3:o. Om laga domstol i mål rörande annan förbrytelse mot denna lag än i 1 eller 2 mom. sägs gälle vad om brottmål i allmänhet är stadgat.

4:o. Tilltalas någon för brott som avses i 3 §, skall frågan huruvida skriftens innehåll är brottsligt prövas av en jury om nio medlemmar, där ej åtalet avser inbjudning till deltagande i lotteri eller ock parterna å ömse sidor förklara sig vilja utan sådan prövning hänskjuta målet till rättens avgörande. För den tilltalades fällande fordras minst två tredjedelar av rösterna; uppnås ej detta röstetal, varde han frikänd.

5:o. Vid *rådhusrätt* som har att upptaga mål om brott som i 3 § sägs skola genom rättens val för en tid av tre kalenderår utses i Stockholm åttio, i Göteborg sextio och å annan ort fyrtio personer, *vilka skola uppföras å en jurymanalista, från vilken på sätt nedan sägs skola uttagas jurymän för tjänstgöring i dylika mål.* Valet skall förrättas senast två månader före början av det första året i varje valperiod. Har mer än en fjärdedel av de valda avgått före valperiodens slut, skall ursprungliga antalet fyllas genom nytt val. Arbetar domstolen på avdelningar, skola domstolens samtliga ledamöter deltaga i val varom nu är stadgat.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Till medlemmar av jurykåren skola väljas i staden eller inom länet boende, för omdömesgillhet, självständighet och rättrådighet kända svenska medborgare, och skall vid valet tillses att kåren kommer att representera skilda samhällsgrupper. Ej må till medlem utses den som är under tjugufem eller över sextiofem år.

Till uppförande å jurymannalistan skola utses i staden eller inom länet boende, för omdömesgillhet, självständighet och rättrådighet kända svenska medborgare, som uppnått tjugufem års ålder; och skall därvid tillses att skilda samhällsgrupper bli va representerade.

6:o. Ej må i jury tjänstgöra den som är omyndig eller i konkurstillstånd.

7:o. Då mål däri jury skall deltaga förekommer, skola av rätten genom lottning ur jurykåren uttagas, till ledamöter i juryn sju och till suppleanter fem, samt av parterna å vardera sidan bland kårens övriga medlemmar eller andra till medlemmar av kåren valbara nämnas, till ledamöter tre och till suppleanter tre, samtliga på sätt allmän lag stadgar om domare ojäviga personer. Därefter äge vardera parten utan anförande av skäl utesluta en ledamot och en suppleant bland de av rätten utlottade samt en ledamot och en suppleant bland de av motparten nämnda.

8:o. Uteblir part från sammanträde då jury skall sättas eller undandrager sig part att nämna eller utesluta jurymän, skall vad på parten ankommer i stället verkställas av rätten genom lottning. Äro å ena sidan flera parter och uteblir någon av dem eller undandrager sig någon att nämna eller utesluta jurymän, vare de övrigas val för honom gällande. Kunna medparter ej enas om nämnande av jurymän, skall i stället av rätten verkställas utlottning ur jurykåren. Sämjas ej medparter om uteslutning, företage rätten lottning mellan de utlottade eller nämnda.

7:o. Då mål däri jury skall deltaga förekommer, skola av rätten genom lottning bland dem som äro uppförda å jurymannalistan uttagas, till ledamöter i juryn sju och till suppleanter fem, samt av parterna å vardera sidan bland de å listan uppförda eller andra till uppförande därå skickade nämnas, till ledamöter tre och till suppleanter tre, samtliga, på sätt allmän lag stadgar om domare, ojäviga personer. Därefter äge vardera parten utan anförande av skäl utesluta en ledamot och en suppleant bland de av rätten utlottade samt en ledamot och en suppleant bland de av motparten nämnda.

8:o. Undandrager sig part att nämna eller utesluta jurymän, skall vad på parten ankommer i stället verkställas av rätten genom lottning. Äro å ena sidan flera parter och undandrager sig någon att nämna eller utesluta jurymän, vare de övrigas val för honom gällande. Kunna medparter ej enas om nämnande av jurymän, skall i stället av rätten verkställas utlottning bland dem som äro uppförda å jurymannalistan. Sämjas ej medparter om uteslutning, företage rätten lottning mellan de utlottade eller nämnda.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

9:o. Vill part göra jäv mot någon som efter lottning eller genom parts val nämnts till juryman, framställa invändningen innan uteslutning företages. Därefter må vid underrätt fråga om jäv av part väckas allenast i det fall att den mot vilken jävet riktas är ledamot av juryn och den omständighet varå det grundas ej var för handen eller parten kunnig då uteslutning företogs; och skall invändningen framställas vid första rättegångstillfället sedan parten erhöill kännedom om jävet.

I högre rätt må fråga om jäv ej väckas, med mindre jävet göres mot någon som suttit i juryn och parten ej förrän i den högre rätten haft tillfälle att framställa jävet.

Har genom rättens beslut någon förklarats jävig att tjänstgöra i jury, skall vid det beslut förbli. Mot rättens beslut varigenom framställt jäv ogillats må särskild talan ej föras.

10:o. Ej må någon utan laga förfall undandraga sig att tjänstgöra i jury. Dock må rätten bevilja juryman befrielse från uppdraget, när anledning finnes att han icke utan synnerlig olägenhet kan närvara vid målets handläggning.

Är juryman på grund av förhållanden som nu sagts eller i följd av jäv hindrad att tjänstgöra och finnes ej för honom suppleant som är därtill oförhindrad, skall ny juryman jämte suppleant utses enligt ovan angivna grunder. Ej må till juryman eller suppleant utlottas eller nämnas någon som förut blivit i samma mål utesluten.

11:o. Finnes icke någon som kan ställas till ansvar i anledning av tryckt skrifs utgivande, eller kan icke någon ansvarig anträffas, må utan hinder därav påstående att skriften skall förklaras konfiskerad upptagas och prövas av rätten. Sådan talan må anhängiggöras genom ansökan.

12:o. Där ej annat föranledes av bestämmelser i denna lag eller den i 1 mom. omförmälda särskilda lagen, skall beträffande rättegången i tryckfrihetsmål gälla vad om rättegång i brottmål är stadgat i allmän lag eller kriminallag för krigsmakten, där det är tillämpligt.

15:o. Alla mål — — — — — sig ådragit.

Böter som i denna lag utsatta äro, så ock vite vartill någon jämlikt 1 § 11 mom. fälles, förvandlas efter allmän lag.

16:o. Böter och viten efter denna lag tillfalla kronan, de fall undantagna då böter, enligt vad här ovan stadgat är, målsäganden ensam tillkomma.

Övergångsstadgande.

Äldre lags bestämmelser i 1 § 11 mom. samt i 4 och 5 §§ skola tillämpas till och med den 30 juni 1937.

Övergångsstadgande.

Äldre lags bestämmelser i 1 § 11 mom. samt i 4 § 3—6 mom. och 5 § skola tillämpas till och med den 30 juni det år då den år 1936 som vilande antagna ändrade lydelsen av 1, 4 och 5 §§ tryckfrihetsförordningen slutligen antages.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Har förordnande om kvarstad blivit meddelat före den 1 juli 1937, skall beträffande den kvarstad tilllämpas vad i äldre lag stadgas. De mål, vilka röra ämne varom bestämmelse givits i tryckfrihetsförordningen och vilka sistnämnda dag äro vid domstol anhängiga, skola i allt vad till rättegången hörer behandlas enligt äldre lag.

Val av jurykår enligt 5 § 5 mom. skall första gången företagas i juni månad 1937 och avse tiden till och med utgången av år 1939.

Har förordnande om kvarstad blivit meddelat före den 1 juli *förstnämnda* år, skall beträffande den kvarstad tilllämpas vad i äldre lag stadgas. De mål, vilka röra ämne varom bestämmelse givits i tryckfrihetsförordningen och vilka sistnämnda dag äro vid domstol anhängiga, skola i allt vad till rättegången hörer behandlas enligt äldre lag.

Jurymanalista varom i 5 § 5 mom. sägs skall första gången upprättas i juni månad *nyssnämnda* år och avse tiden till och med utgången av samma år samt de därpå följande två kalenderåren.

2) att de nu förevarande motionerna I: 274 och II: 571 i förut anmärkta delar ävensom I: 426 och I: 427, den sistnämnda beträffande under A)—C) angivna yrkandena, måtte anses besvarade genom vad utskottet ovan under 1) hemställt;

3) att det i motionen I: 427 under D) angivna yrkandet icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

B) *anmäla*,

att utskottet framdeles vill avgiva utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 235 framlagda förslag till ändrad lydelse av § 3 tryckfrihetsförordningen.

Stockholm den 28 maj 1936.

På konstitutionsutskottets vägnar:

C. A. REUTERSKIÖLD.

Närvarande: herrar Reuterskiöld, Hallén, Gustaf Adolf Björkman, Stendahl, Bergman, Sandegård, Källman*, Fredrik Ström*, Karl Bodin*, Hagström*, Nils Andersson, Persson i Trången*, Andersson i Igelboda, Lindskog, Olsson i Mora, Wiklund*, Björck i Kristianstad, Johnsson i Norrahammar, Ossbahr*, Nilsson i Göteborg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) i anslutning till § 1 mom. 4:

av herrar *Bergman* och *Olsson* i Mora, som anför:

»Utskottet erkänner, att ansvarighetsreglerna beträffande periodiska skrifter sedan mycket länge varit föremål för berättigad kritik, och anför härom bl. a.: 'Att råda bot på missförhållanden härutinnan är en viktig uppgift. Redan i 1912 års betänkande framhölls, att det är allbekant hurusom de nuvarande stadgandena om ansvarig utgivare för periodiska pressalster — — — öppnat lätt tillgängliga utvägar för de verkligt ansvariga att skjuta straffrisken från sig på en bulvan, ävensom att de öppnade möjligheterna ingalunda lämnats obegagnade.' Vi instämna häri. Många ord behöva ej spillas på det förkastliga i detta system. Vi kunna även följa utskottet så långt att vi medgiva att ett antagande av nya ansvarighetsregler ej utan ytterligare prövning låter sig göra. Men vi anse saken vara så viktig att denna prövning icke bör få anstå någon längre tid. Vi erinra därom att pressens representativa organisationer ha uttalat sig för en reform, som avskaffar ovan nämnda bulvansystem, och att en allmän mening i övrigt länge har krävt detsamma. Vi yrka därför,

att riksdagen måtte med anledning av motionerna I: 274 och II: 571 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t snarast möjligt ville låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till revision av ansvarighetsreglerna i avseende på periodiska skrifter, en revision som i första hand bör inriktas på avlägsnande av möjligheten till s. k. bulvansystem.»

2) i avseende å § 1 mom. 4 sista stycket:

av herrar *Andersson* i Igelboda och *Björck* i Kristianstad, som yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

3) i avseende å § 4 mom. 3:

av herrar *Reuterskiöld*, *Gustaf Adolf Björkman*, *Bergman*, *Fredrik Ström*, *Karl Bodin* och *Persson* i Trången, vilka anför:

»Beträffande den föreslagna lydelsen av § 4 mom. 3 finner utskottet denna kunna medföra betänkliga följder i fråga om nu, sedan åtskilliga år, tillämpade praxis rörande konstitutionellt ansvar för justitiedepartementets chef med avseende å underlåten eller vidtagen remiss av åtalbar skrift till justitiekanslerns laga åtgärd. Utskottet anser önskligt, att ingen ändring nu göres i denna praxis, och föreslår därför, att de i detta hänseende nu gällande texterna orubbade bibehållas i sitt naturliga och fullständiga sammanhang. Sagda moment bör i anslutning härtill erhålla följande lydelse:

Vid alla de tillfällen — — — sig yppa, åligge honom — — — ordning handhavda. Så snart någon förbrytelse mot denna lag blivit av chefen

för justitiedepartementet hos justitiekanslern anmäld, åligge den sistnämnde att ofördröjligen låta förbrytelsen, genom tillförordnad aktör, vid behörig domstol åklaga; och bör han dessutom, för egen del, genom vederbörande ombud, över tryckfrihetens lagliga bruk tillbörlig uppsikt hava. Vare likaledes — — — grunder. Enskilt förolämpande — — — åtala. Allmän åklagare må ej — — — (= prop.) — — — kräver.»

av herr *Ossbahr*, som ansett, att den chefen för justitiedepartementet anförtrodda tillsynen över tryckfrihetsförordningen bort överflyttas på justitiekanslern.

4) i avseende å § 4 mom. 8 och 9:

av herrar *Hallén*, *Sandegård*, *Källman*, *Fredrik Ström*, *Nils Andersson*, *Andersson* i Igelboda, *Wiklund*, *Johnsson* i Norrahammar och *Nilsson* i Göteborg, vilka ansett, att stadgandet om rätt för polismyndighet att förordna om indragning av vissa flygblad och därmed jämförliga skrifter bort utgå, och i följd härav yrkat, att någon ändring icke bort vidtagas i förevarande moment.

5) i avseende å § 5 mom. 5—10 jämte övergångsstadgandet:

av herr *Lindskog*, som med instämmande av herrar *Reuterskiöld*, *Sandegård*, *Källman*, *Karl Bodin*, *Persson* i Trången och *Ossbahr* — den sistnämnde under förklaring att han biträtt denna reservation sedan han blivit överröstad i fråga om ett av honom inom utskottet väckt yrkande om juryns avskaffande — ansett, att utskottet bort anföra och föreslå följande:

»Utskottet finner väl den föreslagna sammansättningen av juryn vara att föredraga framför den som nu förekommer, men utskottet finner å andra sidan nu gällande regel att jurymännen utses fritt för varje mål särskilt vara riktigare än den föreslagna, som innebär att domstolen utlottar nödigt antal jurymän från en för vissa år gällande, av domstolen fastställd lista å jurymän. En dylik lottning verkar i hög grad stötande och skulle lätt kunna leda till en betydligt mera ensidigt sammansatt jury än som nu är fallet. Utskottet avstyrker därför det föreslagna förfarandet för bildande av jurymannalistor och hemställer om följande lydelse av § 5 mom. 5—10:

5:o. Skall jury deltaga i mål varom ovan sägs, nämne rätten till ledamöter i juryn sju och till suppleanter fem samt parterna å vardera sidan till ledamöter tre och till suppleanter tre, samtliga, på sätt allmän lag stadgar om domare, ojäviga personer. Därefter äge vardera parten utan anförande av skäl utesluta en ledamot och en suppleant såväl bland de av rätten som bland de av motparten nämnda.

6:o. Till ledamöter och suppleanter i jury skola utses i staden eller inom länet boende, för omdömesgillhet, självständighet och rättrådighet kända svenska medborgare, som uppnått tjugufem års ålder.

7:o. Ej må i jury tjänstgöra den som är omyndig eller i konkurstillstånd.

8:o. Undandrager sig part att nämna eller utesluta jurymän, skall vad på parten ankommer i stället verkställas av rätten. Äro å ena sidan flera parter och undandrager sig någon att nämna eller utesluta jurymän, vare de övrigas val för honom gällande. Kunna medparter ej enas om nämnande av jurymän, skall i stället rätten verkställa valet. Sämjas ej medparter om uteslutning, företage rätten lottning mellan de nämnda.

9:o. Vill part göra jäv mot någon som nämnts till juryman, framställa invändningen innan uteslutning företages. Därefter må vid underrätt fråga om jäv av part väckas allenast i det fall att den mot vilken jävet riktas är ledamot av juryn och den omständighet varå det grundas ej var för handen eller parten kunnig då uteslutning företogs; och skall invändningen framställas vid första rättegångstillfället sedan parten erhöi kännedom om jävet.

I högre rätt må fråga om jäv ej väckas, med mindre jävet göres mot någon som suttit i juryn och parten ej förrän i den högre rätten haft tillfälle att framställa jävet.

Har genom rättens beslut någon förklarats jävig att tjänstgöra i jury, skall vid det beslut förbliva. Mot rättens beslut varigenom framställt jäv ogillats må särskild talan ej föras.

10:o. Ej må någon utan laga förfall undandraga sig att tjänstgöra i jury. Dock må rätten bevilja juryman befrielse från uppdraget, när anledning finnes att han icke utan synnerlig olägenhet kan närvara vid målets handläggning.

Är juryman på grund av förhållanden som nu sagts eller i följd av jäv hindrad att tjänstgöra och finnes ej för honom suppleant som är därtill oförhindrad, skall ny juryman jämte suppleant utses enligt ovan angivna grunder. Ej må till juryman eller suppleant nämnas någon som förut blivit i samma mål utesluten.

I anslutning härtill föreslås, att övergångsstadgandets sista stycke utgår.»

6) av herr *Stendahl*.